

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НОВОВОЛИНСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
Директор ННІ
Чорний Р. С.
« ____ » _____ 2021р.

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
Перший проректор
Шинкарик М. І. _____
« ____ » _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

Ступінь вищої освіти — перший / бакалаврський
Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма: «Фінанси»

Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практич. (семін.) (год.)	ІРС (год)	Тренінг (год)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екз. (сем.)
Денна (Фінанси)	III	5,6	56	42	6	8	106	210	5-залік, 6-екз.

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», затвердженої Вченою радою ТНЕУ (протокол № 10 від 26 червня 2019 р.).

Робочу програму склала канд.екон.наук, доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін, Римар Ольга Григорівна

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін НННІЕМ, протокол №1 від 31 серпня 2021 року.

В.о. завідувача кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
к.е.н., доцент кафедри _____ Н.О. Кравчук

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», протокол №__ від _____ р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності _____ д.е.н., проф. Кириленко О.П.

1. СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "Гроші та кредит "

1.1. Опис дисципліни «Гроші та кредит»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Денна (заочна) форма навчання

Дисципліна - «Гроші та кредит»	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS - 7	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Статус дисципліни - нормативна дисципліна циклу професійної підготовки Мова навчання - українська
Кількість залікових модулів – 7 I семестр - 3 зал. мод.; II семестр - 4 зал. мод.	Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Освітньо-професійна програма – «Фінанси»	Рік підготовки: Денна – 3 Семестр: Денна – I,II
Кількість змістових модулів – 2 I семестр – 1 зміст. мод.; II семестр - 1 зміст. мод.	Рівень вищої освіти – перший/бакалаврський	Лекції: Денна – 56 год. Практичні заняття: Денна – 42 год.
Загальна кількість годин – 210: I семестр – 150 год; II семестр – 60 год.	Освітньо-професійна програма – «Фінанси»	Самостійна робота: Денна – 106 год., Тренінг- 8 год. Індивідуальна робота Денна – 6 год.
Тижневих годин: - 15 год.; з них аудиторних- 4год.(I семестр) і 3 год. (II семестр)		Вид підсумкового контролю – залік, екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Курсу "Гроші та кредит" належить важлива роль у підготовці високо-кваліфікованих спеціалістів освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" за напрямками "Економіка та підприємництво" і "Менеджмент", позаяк глибоке наукове розуміння проблем грошей, грошового обігу, кредитних відносин, банківської справи і міжнародних валютно-кредитних відносин є необхідним компонентом становлення професійних економічних знань студентів.

Мета вивчення курсу "Гроші та кредит" полягає у формуванні в майбутніх спеціалістів системи базових, фундаментальних знань з теорії грошей, кредиту і банківської справи, особливостей функціонування грошового ринку і кредитних інститутів країни, а відтак і реалізації практичних засад монетарного регулювання економіки і ведення банківського бізнесу в умовах розвинених ринкових відносин.

Даний курс органічно поєднаний із циклом фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін, котрі згідно Галузевих стандартів вищої освіти Міністерства освіти і науки України формують базові знання студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. До числа основних навчальних дисциплін, вивчення яких слугує теоретичною базою для розуміння ключових положень курсу "Гроші та кредит", належать, зокрема, "Політекономія", "Макроекономіка", "Історія економічних вчень", "Економічна історія", "Вища математика", "Статистика", "Міжнародна економіка", "Фінанси", "Державне регулювання економіки" та ряд інших. Це визначає важливе місце курсу "Гроші та кредит" у загальній системі підготовки бакалаврів з економіки і підприємництва та менеджменту, закладає теоретичні основи для вивчення циклу професійно-орієнтованих дисциплін за фаховим спрямуванням із кожної економічної спеціальності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Головне завдання курсу полягає у необхідності надання майбутнім фахівцям з економіки сукупності знань щодо сутності, функцій та ролі грошей і кредиту в ринковій економіці, закономірностей та специфіки функціонування грошового ринку як теоретико-методологічної бази державної монетарної політики, структури та практичних засад функціонування грошової системи, основ побудови кредитної системи та операцій центрального і комерційних банків, закономірностей функціонування міжнародних валютно-кредитних відносин: формування у студентів теоретичної та методологічної бази, необхідної для наступного оволодіння практикою використання грошово-кредитних інструментів та основами ведення банківського бізнесу і взаємодії з інститутами кредитної системи країни.

В результаті вивчення дисципліни "Гроші та кредит" студенти повинні знати:

- сутність та роль грошей в ринковій економіці, теоретичні основи організації грошового обігу та грошового ринку;

- методологічні засади організації грошових, кредитних та міжнародних валютно-кредитних відносин;
- теоретичні аспекти функціонування банківської системи та організації банківської справи.

Крім цього студенти повинні вміти:

- застосовувати базові знання із теорії грошей та кредиту для аналітичної оцінки стану грошового обігу в країні;
- виконувати необхідні аналітичні розрахунки показників грошової маси, індексів інфляції з метою напрацювання навиків дослідження стану грошового обігу;
- здійснювати аналіз банківської діяльності на основі розрахунку сукупності активів та пасивів банку для дослідження мікро- та макроекономічних аспектів функціонування банківської системи країни;
- застосовувати на практиці теоретичні знання організації банківської справи, кредитних та міжнародних валютно-кредитних відносин;
  - розробляти заходи з подолання інфляції в країні; ефективно використовувати світовий досвід її подолання.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.
- Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.
- Здатність здійснювати ефективні комунікації.
- Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
  - Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.
  - Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

2.4. Передумови вивчення дисципліни

Методична основа дисципліни «Гроші і кредит» ґрунтується на сучасних економічних теоріях та концепціях формування та розвитку грошового ринку, світовому досвіді з теорії та практики функціонування грошового та кредитного ринків, на заходах реалізації грошово-кредитної політики, розробках провідних учених, результати досліджень яких максимально адаптовані до реальних умов розвитку національної економіки. Для вивчення даної дисципліни, студенти повинні опиратися на знання отримані із таких дисциплін як «Історія економічних вчень», «Політекономія», «Економічна історія» «Фінанси», «Державне

регулювання економіки» «Макроекономіка». "Статистика", "Міжнародна економіка", «Податкова система».

2.5. Програмні результати навчання

В результаті вивчення дисципліни «Гроші та кредит» студент здатен:

- застосовувати базові знання із теорії грошей та кредиту для аналітичної оцінки стану грошового обігу в країні;
- виконувати необхідні аналітичні розрахунки показників грошової маси, індексів інфляції з метою напрацювання навиків дослідження стану грошового обігу;
  - проводити дослідження, генерувати нові ідеї, здійснювати інноваційну діяльність у сфері грошово-кредитної політики; здійснювати самостійне дослідження у вказаній сфері та презентувати його результати з вмінням виокремлювати особистий внесок;
  - демонструвати навички самостійного прийняття фінансових рішень, пропонувати стратегічні напрямки покращення фінансового сектору країни;
  - позитивно сприймати необхідність діяти на основі професійних етичних міркувань (мотивів), притаманних фінансовим спеціалістам;
  - використовувати навички ведення переговорів та розв'язання конфліктів в професійній діяльності та при проведенні досліджень, пов'язаних з управлінням грошово-кредитного сектору економіки;

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

Змістовий модуль 1. Основи теорії грошей, організації грошового обігу та грошового ринку.

Тема 1. Сутність і функції грошей

Основні передумови та необхідність появи грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Суть грошей як економічної категорії. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Портфельний підхід до визначення суті грошей. Гроші як особливий товар, мінова й споживча вартість грошей як товару. Основи розуміння грошей як нетовару. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями. Характеристика функцій грошей як проявів їхньої суті. Міра вартості. Засіб обігу. Засіб платежу. Засіб нагромадження. Світові гроші. Генезис функцій грошей в сучасних умовах. Розвиток форм грошей, що перебувають в обігу. Натурально-речові форми повноцінних грошей. Причини і механізм демонетизації золота. Знаки вартості. Паперові і кредитні гроші, їх спільні та відмінні риси. Сеньйораж. Різновидності сучасних кредитних грошей. Вартість грошей та способи її оцінки стосовно різних форм грошей в різні історичні періоди. Роль грошей у ринковій економіці. Якісний і кількісний аспекти впливу грошей на економічні і соціальні процеси.

Література: 2,3,4, 9, 10, 11,13,14,15.

Тема 2. Основні теорії грошей

Металістична теорія грошей, її представники та особливості розуміння суті грошових відносин. Номіналістична теорія грошей, її походження та зв'язок із сучасною грошовою теорією та практикою організації грошового обігу. Класична кількісна теорія грошей. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Еволюція постулатів кількісної теорії. Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей. "Трансакційний варіант" І. Фішера. "Кембриджська версія" кількісної теорії. Внесок Дж.М. Кейнса і його послідовників у розвиток теорії грошей. Зміна акцентів щодо оцінки ролі держави в економічному регулюванні та механізмів грошового впливу на економіку. Сучасний монетаризм як альтернативний напрямок кількісної теорії. Внесок М. Фрідмена в розробку монетарної політики. Монетаристська версія кількісної теорії грошей і ділових циклів. Монетарне правило М.Фрідмена. Монетаризм у грошово-кредитній політиці промислово розвинутих країн. Грошово-кредитна політика України в перехідний період у світлі основних положень кейнсіанської, кількісної і монетаристської теорій.

Література: 1,3,6,79, 10,11,13,14,15.

Тема 3. Грошовий обіг і грошова маса

Поняття грошового обігу як процесу руху грошей. Основні суб'єкти грошового обігу, особливості їх взаємодії в ринкових умовах господарювання. Поняття грошового потоку та критерії класифікації цих потоків в залежності від характеру руху грошових коштів. Взаємозв'язок між окремими видами грошових потоків. Економічна основа та загальна схема організації грошового обігу. Структура грошового обігу за формою платіжних засобів. Готівковий та безготівковий сектори грошового обігу, їх взаємозв'язок та роль в сучасних умовах. Поняття грошової маси, що обслуговує грошовий обіг, її склад та фактори, що визначають її зміну. Грошові агрегати та грошова база, основні критерії їх класифікації. Поділ грошової маси на агрегати в Україні і в розвинутих країнах. Швидкість обігу грошей, фактори, що на неї впливають. Особливості та порядок розрахунку швидкості обігу грошей. Закон грошового обігу. Визначення кількості грошей, необхідних для обігу. Проблема монетизації валового внутрішнього продукту. Механізм грошової емісії. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків. Поняття грошового мультиплікатора.

Література: 1,3,6, 7,9,10,11,13,14,15.

Тема 4. Грошовий ринок

Суть та особливості функціонування грошового ринку. Характеристика структури та основних інститутів грошового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Особливості вияву на грошовому ринку основних ринкових ознак: попиту, пропозиції та ціни. Попит на гроші. Мотиви, що визначають попит на гроші у кейнсіанській теорії. Трансакційний, застережний та спекулятивний мотиви формування попиту на гроші, їх графічне відображення. Попит на гроші у монетаристській теорії. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші. Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей, їх графічне відображення. Фактори, що визначають зміну пропозиції грошей. Роль банківської

системи у формуванні пропозиції грошей. Рівновага на грошовому ринку та зміна процентної ставки. Графічна модель грошового ринку. Цілі грошово-кредитної політики центрального банку і рівновага на грошовому ринку.

Література: 2,3,6,7,8,9,10,11,13,14,15.

Змістовий модуль 2. Організація грошових систем, кредитних та міжнародних валютно-кредитних відносин.

Тема 5. Грошові системи

Суть грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Характеристика основних елементів грошової системи, їх роль в організації грошового обігу. Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи обігу повноцінних (металевих) грошей. Біметалізм і його різновидності: системи паралельної, подвійної та "кульгаючої" валюти. Закон Коперника-Грешема і можливості його вияву в сучасних умовах. Монометалізм і його різновидності: мідний, срібний, золотий. Характеристика основних видів золотого стандарту: золотомонетний, золотозлитковий і золотодевізний. Системи обігу паперово-кредитних грошей. Основні риси сучасної грошової системи ринкового типу. Особливості створення грошової системи України. Історичні етапи процесу запровадження національної валюти в Україні і розбудови власного емісійного механізму. Державне регулювання грошової сфери. Центральний банк як головний орган державного регулювання грошового обігу. Грошово-кредитна політика центрального банку, її цілі та інструменти. Стратегічні і тактичні цілі монетарної політики. Експансіоністська та рестрикційна грошово-кредитна політика. Характеристика основних інструментів грошово-кредитного регулювання і впливу на грошовий обіг: операції на відкритому ринку, мінімальні обов'язкові резерви, політика облікової ставки.

Література: 3,6,7,8,9,10,11,13,14,15.

Тема 6. Інфляція і грошові реформи

Поняття інфляції, її основні форми прояву та закономірності розвитку інфляційних процесів. Кількісні способи оцінки темпів інфляції: розрахунок основних видів індексів цін. Види інфляції: повзуча, галопуюча, гіперінфляція. Основні причини інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Імпортована інфляція. Монетаристські та кейнсіанські підходи до визначення причин інфляції. Вплив інфляції на економіку і соціальну сферу. Антиінфляційна політика держави. Дефляційна політика і політика доходів. Способи подолання соціальних наслідків інфляції. Особливості інфляційних процесів в Україні. Антиінфляційна політика Національного банку України в перехідний період. Основні аспекти фінансової стабілізації. Грошові реформи: поняття, цілі та види грошових реформ. Основні способи проведення грошових реформ. Повні і часткові реформи. Механізм реалізації грошової реформи в Україні.

Література: 1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,13,14,15.

Тема 7. Сутність і функції кредиту

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Економічні фактори, що визначають розвиток кредитних відносин у різних галузях господарства. Суть кредиту як економічної категорії. Суб'єкти кредитних відносин, особливості їх взаємодії. Закономірності руху кредиту: поверненість та збереження позиченої вартості позичальником. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями. Форми та види кредиту, їх класифікація, взаємозалежність та взаємозв'язок. Товарна і грошова форми кредиту. Банківський, державний, комерційний, споживчий і міжнародний кредит як основні види кредиту. Еволюція форм і видів кредиту в міру розвитку суспільного виробництва. Принципи організації кредитних відносин, їх значення в сучасних умовах: строковість, поверненість, платність, цільове використання, забезпеченість. Поняття функцій кредиту як проявів його суті: перерозподільча, контрольна, економії витрат обігу. Основні напрямки вияву ролі кредиту в економіці. Економічні межі кредиту. Позичковий процент. Суть процента за кредит та основні способи його розрахунку. Фактори, що впливають на зміну позичкового процента. Основні теоретичні концепції кредиту. Базові положення і порівняльна характеристика натуралістичної та капіталотворчої теорій. Розвиток кредитних відносин у перехідній економіці України. Критерії відповідності кредитних відносин суспільним потребам. Література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15.

Тема 8. Кредитні системи

Поняття та необхідність кредитної системи, основні підходи до її визначення. Призначення та види фінансового посередництва в економіці. Складові елементи кредитної системи та їх загальна характеристика. Поняття банківської системи. Економічна суть банку та його функції. Види банків. Необхідність поєднання банків у систему. Основи організації банківської діяльності. Становлення, особливості побудови та розвиток банківської системи України. Центральні банки, їх походження, статус, види та призначення. Основні функції центрального банку: емісійна, банк банків, банк уряду, провідник монетарної політики. Особливості функціонування Національного банку України. Комерційні банки, їх походження, види, правові основи організації. Банки універсальні та спеціалізовані. Операції комерційних банків, їх класифікація та загальна характеристика. Пасивні операції банків. Активні банківські операції. Комісійно-посередницькі операції банків. Особливості формування системи комерційних банків в Україні. Спеціалізовані небанківські фінансово-кредитні установи, їх відмінності від банків, економічне призначення, види, функції та роль в економіці і на грошовому ринку. Страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, ломбарди, кредитні спілки, лізингові і факторингові компанії. Спеціалізовані фінансово-кредитні установи в Україні. Стійкість банківської системи та механізм її забезпечення. Основні ризики банківської діяльності та методи їх мінімізації в ринкових умовах.

Література: 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 13, 14, 15.

Тема 9. Міжнародні валютно-кредитні відносини

Поняття валюти. Призначення й сфера використання валюти. Види валюти:

національна, іноземна, колективна. Суть і види валютних відносин. Поняття, види та основні елементи валютної системи. Національна, міжнародна та світова валютні системи. Історичний розвиток світової валютної системи. Валютна система України. Валютний курс та конвертованість валют. Суть, основи формування і види валютного курсу. Фактори, що впливають на динаміку валютного курсу. Валютно-курсова політика центрального банку. Поняття, значення й механізм забезпечення конвертованості валют. Валютний ринок: суть та основи функціонування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Роль банків на валютному ринку. Фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку.

Міжнародні ринки грошей та капіталів. Платіжний баланс як статистичне відображення зовнішньоекономічних зв'язків країни. Структура платіжного балансу та фактори, що визначають його сальдо. Міжнародні розрахункові операції. Порядок, форми та основні умови здійснення міжнародних розрахунків. Міжнародні кредитні відносини. Валютно-фінансові і платіжні умови міжнародного кредиту. Форми кредитування зовнішньоекономічних операцій. Міжнародні валютно-кредитні організації, їх види, особливості створення та основні функції у світовій валютній системі. Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, регіональні міжнародні валютно-кредитні організації. Особливості взаємодії з Україною міжнародних валютно-кредитних організацій. Література: 1,2,4,6,79,10,11,13, 15.

4. СТРУКТУРА ЗАЛКОВОГО КРЕДИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

4.1. Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Денна форма навчання

	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостій на робота	Інд. робота	Контрол. заходи
Змістовий модуль 1. Основи теорії грошей, організації грошового обігу та грошового ринку (3 курс, I семестр)					
Тема 1. Сутність і функції грошей	6	6	24	1	Вибір. опит.; тест.
Тема 2. Основні теорії грошей	6	6	24	1	Вибір. опит.; тест.
Тема 3. Грошовий обіг і грошова маса	8	8	22	0.5	Вибір. опит.; тест.
Тема 4. Грошовий ринок	8	8	21	0.5	Модульна робота
Всього за I семестр	28	28	91	3	
Змістовий модуль 2. Організація грошових систем, кредитних та міжнародних валютно - кредитних відносин (3 курс, II семестр)					
Тема 5. Грошові системи	6	2	12	1	Вибір. опит.; тест.
Тема 6. Інфляція і грошові реформи	6	4	12	1	Вибір. опит.; тест.
Тема 7. Сутність і функції кредиту	6	4	12	-	Вибір. опит.; тест.; розв. ситуац.

					задач
Тема 8. Кредитні системи	6	2	12	1	Вибір. опит.; тест.; розв. ситуац. задач
Тема 9. Міжнародні валютно-кредитні відносини	4	2	15	1	Ректорська контрольна робота
Всього за II семестр	28	14	15	3	
Разом з дисципліни	56	42	106	6	

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1. Сутність і функції грошей - 6 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності грошей, їх функцій, форм та видів.

Питання для обговорення:

1. Виникнення грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну.
2. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей.
3. Гроші як загальний вартісний еквівалент.
4. Гроші як технічний інструмент обігу.
5. Розгляд грошей як товару і нетовару: порівняльна характеристика.
6. Функція грошей як міра вартості.
7. Функція грошей як засіб обігу.
8. Функція грошей як засіб платежу.
9. Функція грошей як засіб нагромадження.
10. Світові гроші.
11. Взаємозв'язок і взаємозалежність між функціями грошей.
12. Повноцінні гроші та особливості їх еволюції.
13. Неповноцінні гроші.
14. Паперові та кредитні гроші: порівняльна характеристика.
15. Основні форми сучасних кредитних грошей.
16. Причини та механізм демонетизації грошових металів.
17. Вартість грошей як грошей.
18. Вартість грошей як капіталу.
19. Роль грошей в економічному розвитку суспільства.

Практичне заняття 2. Основні теорії грошей – 6 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності теорій грошей, конкретизувати переваги та недоліки кожної з них.

Питання для обговорення:

1. Умови виникнення та основні постулати металістичної теорії грошей.

2. Номіналістична теорія грошей як спроба обґрунтування грошей як умовних знаків.
3. Основні постулати та економічні передумови виникнення кількісної теорії грошей.
4. Погляди Д.Юма і значення його трактату "Про гроші".
5. Трансакційний варіант, рівняння обміну І.Фішера.
6. "Кембріджська версія" кількісної теорії, рівняння А.Пігу.
7. Суть теорії "керованих грошей".
8. Значення рекомендацій Дж.М.Кейнса у формуванні державної політики регулювання економіки.
9. Причини неминучості інфляційних наслідків і слабкі сторони кейнсіанської теорії.
10. Сучасний монетаризм: причини виникнення та етапи становлення.
11. М.Фрідмен і його вчення про роль грошей у суспільстві.
12. Монетарне правило М.Фрідмена.
13. Значення монетаристського напрямку теорії грошей у розробці сучасних основ грошово-кредитної політики.
14. Монетаризм у грошово-кредитній політиці України.

Практичне заняття 3. Грошовий обіг і грошова маса - 8 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності та структури грошового обігу, характеристики сегментів грошового обігу, показників вимірювання грошової маси.

Питання для обговорення:

1. Суть та основні суб'єкти грошового обігу.
2. Характеристика основних ринків, їх взаємозв'язок з грошовим обігом.
3. Поняття та критерії класифікації грошових потоків.
4. Схема руху грошових потоків в економіці.
5. Готівковий сектор грошового обігу.
6. Безготівковий сектор грошового обігу.
7. Особливості фінансового, товарного та кредитного секторів грошового обігу.
8. Поняття грошової маси.
9. Грошові агрегати, їх зміст та критерії класифікації.
10. Економічна характеристика грошової бази.
11. Швидкість обігу грошей, порядок її визначення.
12. Фактори, що впливають на швидкість обігу грошей.
13. Закон грошового обігу.
14. Монетизація валового внутрішнього продукту.
15. Первинна емісія центрального банку.
16. Вторинна емісія депозитних грошей та грошово-кредитний мультиплікатор.

Практичне заняття 4. Грошовий ринок - 8 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності, структури та характеристик сегментів грошового ринку; показників попиту та пропозиції на грошовому ринку.

Питання для обговорення:

1. Економічний зміст грошового ринку.
2. Суб'єкти, об'єкти та інструменти грошового ринку.
3. Інституційна модель грошового ринку.
4. Поняття, цілі та мотиви попиту на гроші.
5. Чинники, що визначають параметри попиту на гроші.
6. Графічне відображення попиту на гроші.
7. Суть та механізм визначення пропозиції грошей.
8. Чинники впливу на "криву" пропозиції грошей.
9. Графічне відображення пропозиції грошей.
10. Рівноважна ставка процента на грошовому ринку.
11. Вплив на грошовий ринок змін у попиті або пропозиції грошей.

Практичне заняття 5. Грошові системи - 2 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності грошової системи, її типів та особливостей грошової емісії в Україні.

Питання для обговорення:

1. Суть грошової системи, її елементи.
2. Система металевого грошового обігу:
  - біметалізм та його різновидності;
  - закон Коперника-Грешема;
  - монометалізм і його види.
3. Система паперово-кредитного грошового обігу.
4. Створення грошової системи та етапи запровадження національної валюти.
5. Сучасний механізм грошової емісії в Україні.
6. Цілі монетарної політики центрального банку.
7. Економічні інструменти грошового регулювання.
8. Адміністративні важелі державного впливу на грошову сферу.

Практичне заняття 6. Інфляція і грошові реформи - 4 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності інфляції, її форм й методів подолання інфляції; характеристик видів грошових реформ.

Питання для обговорення:

1. Поняття інфляції та її форми.
2. Кількісне визначення рівня інфляції: індекси цін.
3. Інфляція попиту.
4. Інфляція витрат.
5. Дефляційна політика.
6. Політика доходів.
7. Вплив інфляції на виробництво, торгівлю, кредитну і грошову системи.
8. Соціальні наслідки інфляції.
9. Необхідність і суть грошової реформи.

10. Види грошових реформ.

11. Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Практичне заняття 7. Сутність і функції кредиту - 4 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності кредиту, його форм, видів та теорій.

Питання для обговорення:

1. Загальні передумови формування кредитних відносин.
2. Суть кредиту, як економічної категорії.
3. Об'єкти та суб'єкти кредиту.
4. Перерозподільча функція.
5. Функція економії витрат обігу.
6. Функція прискорення концентрації капіталів.
7. Критерії класифікації форм і видів кредиту, їх взаємозв'язок.
8. Характеристика основних видів кредиту.
9. Принципи кредитних відносин.
10. Природа позичкового процента.
11. Економічна основа формування рівня позичкового процента.
12. Фактори впливу на позичковий процент.
13. Натуралістична теорія кредиту.
14. Капіталотворча теорія кредиту.

Практичне заняття 8. Кредитні системи - 2 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності кредитної системи, характеристики банківської та парабанківської систем.

Питання для обговорення:

1. Суть, необхідність та економічна основа функціонування кредитної системи.
2. Складові елементи кредитної системи та їх загальна характеристика.
3. Поняття та необхідність фінансового посередництва.
4. Механізм функціонування сучасної кредитної системи України.
5. Походження, економічна суть банків, їх роль в економіці.
6. Поняття і структура банківської системи.
7. Види і функції банків.
8. Економічна необхідність виникнення центральних банків та основи їх організації.
9. Функції центрального банку.
10. Становлення центрального банку в Україні.
11. Поняття, призначення та класифікація комерційних банків.
12. Система комерційних банків в Україні.
13. Основи організації та специфіка діяльності окремих видів комерційних банків.
14. Договірні фінансові посередники:
  - страхові компанії;
  - пенсійні фонди;
  - ломбарди, лізингові та факторингові компанії.
15. Інвестиційні фінансові посередники:

- інвестиційні фонди;
- фінансові компанії;
- кредитні товариства, спілки.

16.Механізм формування власного капіталу банку.

17.Порядок утворення залучених ресурсів.

18.Запозичені кошти комерційних банків.

19.Управління банківськими пасивами.

20.Умови і порядок кредитування, види і форми банківських кредитів.

21.Банківські інвестиції.

22.Первинні і вторинні резерви банків, їх значення для забезпечення банківської ліквідності.

23.Розрахунково-касове обслуговування.

24.Валютні операції.

25.Трастові послуги.

26.Консультаційні, інформаційні та інші.

27.Ризики банківської діяльності

Практичне заняття 9. Міжнародні валютно-кредитні відносини - 2 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності валюти, валютних систем та характеристики їх складових елементів; особливостей функціонування міжнародних фінансово-кредитних інституцій.

Питання для обговорення:

1. Поняття та види валюти.
2. Валютна система та її складові.
3. Види валютних систем: національна, міжнародна, світова.
4. Розвиток валютної системи України.
5. Загальна характеристика валютного курсу та фактори, що його визначають.
6. Види і форми валютних курсів.
7. Механізм регулювання валютних курсів.
8. Платіжний баланс і його структура.
9. Міжнародні розрахункові операції.
- 10.Міжнародні кредитні відносини.
- 11 .Міжнародний валютний фонд.
- 12.Світовий банк.
- 13.Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції.
- 14.Європейський банк реконструкції та розвитку.
- 15.Банк міжнародних розрахунків.

5. КОМПЛЕКСНІ ПРАКТИЧНІ ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ – 6 год.

(по 3 год на семестр)

(для студентів спеціальності 072«Фінанси, банківська справа та страхування» денної форми навчання)

Мета виконання індивідуальних практичних завдань – підвищення рівня економічних знань студентів в процесі самостійної підготовки для оволодіння професією під керівництвом викладача.

Методологічною основою для виконання індивідуальної роботи є наукові праці вчених економістів, економічна і статистична інформація щодо функціонування грошового обігу, економічної, грошової, кредитної та валютної систем.

КПЗ з дисципліни «Гроші та кредит» виконується самостійно кожним студентом і представляє собою набір локальних завдань, основною метою яких є виявлення, поглиблення та закріплення набутих знань, а також навичок науково-дослідної та аналітичної роботи при опрацюванні матеріалів економічного характеру. КПЗ оформлюється у відповідності з встановленими вимогами у формі робочого зошита. КПЗ виконується упродовж семестру у відповідності до встановленого у робочому зошиті графіка, дотримання яких є необхідною передумовою допуску до здачі змістових модулів. При виконанні та оформленні КПЗ студент може використовувати комп'ютерну техніку. КПЗ оцінюється за 100-бальною шкалою із врахуванням таких параметрів, як наукова глибина дослідження, якість аналітичної роботи, рівень володіння отриманими знаннями, дотримання встановлених вимог щодо оформлення. Виконання КПЗ є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни «Гроші та кредит».

КПЗ з дисципліни «Гроші і кредит» Варіант –І

1. Теоретична частина

1. Еволюція вітчизняної грошової одиниці.
2. Основні етапи проведення антиінфляційної політики держави.
3. Міжнародний валютний фонд і його діяльність в Україні.

2. Тестові завдання

1. В економічній теорії виділяють такі концепції походження грошей:
  - а) трансакційну;
  - б) раціоналістичну;
  - в) еволюційну;
  - г) монетаристську;
2. До кредитних грошей належать:
  - а) кредитні картки;
  - б) вексель;
  - в) електронні гроші;
  - г) чек;
  - д) банкнота;
  - е) дебетові картки.
3. Гроші мають всезагальну здатність до обміну тому, що:
  - а) вони є кристалізацією мінової вартості, всезагальним втіленням багатства й людської праці;
  - б) ринок наперед сприймає їх як загальну цінність, бажану для будь-якого суб'єкта;
  - в) вони виготовлені зі специфічного матеріалу.
4. До електронних грошей належать:
  - а) казначейські білети;
  - б) банкноти;
  - в) кредитні картки;

г) картки для банкоматів;

д) чеки;

е) дебетові картки.

5. Купівельна спроможність грошей:

а) піднімається із зростанням цін;

б) може підвищуватись і знижуватись;

в) зростає з часом;

г) залишається постійною.

6. Світові гроші виконують такі функції:

а) міжнародного засобу нагромадження;

б) міжнародного платіжного засобу;

в) загального втілення суспільного багатства;

г) забезпечують безперервність виробництва в країні;

д) міжнародного купівельного засобу;

е) міжнародного засобу обігу.

7. Визначити, які гроші перебувають в обігу в Україні в сучасних умовах:

а) повноцінні;

б) неповноцінні;

в) паперово-кредитні;

г) електронні.

8. Гроші це:

а) складна економічна категорія, одне з найдавніших явищ у житті суспільства, відіграють важливу роль у його економічному і соціальному розвитку;

б) загальний еквівалент для всіх інших товарів, тобто вони слугують засобом вираження вартості товарів;

в) специфічний товар, тому що грошам на відміну від інших товарів притаманна абсолютна ліквідність;

9. Роль держави у творенні грошей:

а) визначальна;

б) не визначальна;

в) коригувальна.

10. Гроші як гроші реалізують себе через:

а) обслуговування товарного обігу Т–Г–Т, гроші відіграють роль посередника при купівлі-продажу товарів;

б) забезпечення реалізації отриманого доходу (зарплати, пенсії, дивіденди тощо);

в) через функції міри вартості та засобу обігу.

3. Практична частина

Завдання 1.

Розрахуйте кількість грошей, необхідних підприємству як засоби обігу, за такими даними:

1) сума цін за реалізованими товарами (роботами, послугами) – 4 500 млрд грн;

2) сума цін товарів (робіт, послуг), проданих з розстрочкою платежу, строк оплати яких не настав, – 42 млрд грн;

3) сума платежів за довгостроковими зобов'язаннями, строки яких настали, – 172 млрд грн;

4) сума взаємопогашуваних платежів – 400 млрд грн;

5) середня кількість оборотів грошей за рік – 10.

Завдання 2.

Визначте розмір грошових агрегатів M0 та M1, якщо відомі такі показники:

- а) грошова маса – 43 570 млн грн;
- б) кошти на строкових рахунках у банках – 2 560 млн грн;
- в) кошти на поточних рахунках у банках – 1 580 млн грн;
- г) довгострокові депозитні сертифікати – 200 млн грн.

Завдання 3.

Визначте в абсолютних та відносних показниках, як зміниться номінальний ВВП, якщо швидкість обігу грошей становить 5 оборотів за рік і залишається постійною, а грошова маса зросте з 2000 до 3000 млрд. грн.

Завдання 4.

Розрахувати швидкість обігу грошей. Середній обсяг грошової маси готівкових і безготівкових грошей протягом року становив 760 млрд.грн., ВВП – 8944 млрд.грн.

Завдання 5.

Маса грошей в обігу протягом року – 1500 тис.грн., кількість реалізованих товарів та послуг протягом року 130 тис.шт., середня ціна одиниці продукції 14 грн. Визначити середню оборотність грошової одиниці за аналізований період.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

7.1. Перелік тем для самостійної роботи студентів

1. Еволюція форм грошей на території сучасної України.	2
2. Гроші як економічна категорія та їх взаємозв'язок із вартістю.	2
3. Роль золота в сучасних умовах.	2
4. Особливості світових ринків золота.	2
5. Основні різновиди кредитних грошей в економіці України.	2
6. Виникнення та перспективи розвитку електронних грошей.	2
7. Роль концепцій металістичної та номіналістичної теорій у дослідженні природи грошей.	2
8. Історичні передумови появи та значення класичної кількісної теорії грошей у розвитку економічної науки.	2
9. Внесок М.І.Туган-Барановського у розвиток кількісної теорії грошей.	2
10. Дж.М.Кейнс - один з найвидатніших економістів ХХ століття.	2
11. Сучасний монетаризм та його місце у державному регулюванні економіки України.	2
12. Значення грошового обігу у процесі розширеного відтворення.	2
13. Грошовий обіг у країнах з розвиненою ринковою економікою.	2
14. Сучасний стан та особливості вітчизняного грошового обігу.	2
15. Механізм первинної та вторинної емісії в Україні.	2
16. Еволюція форм безготівкових розрахунків у промислово розвинених країнах.	2
17. Особливості розвитку та сучасний стан грошового ринку України.	2
18. Комерційні банки як основні суб'єкти грошового ринку.	2
19. Місце та роль Національного банку України на вітчизняному грошовому ринку.	2
20. Регулювання пропозиції грошей в економіці, значення та основні принципи.	2
21. Кон'юнктура грошового ринку і стан економіки.	2
22. Особливості розвитку та сучасний стан грошової системи України.	2
23. Грошові системи в історичному аспекті.	4
24. Переваги та недоліки функціонування системи золотого монометалізму.	2
25. Необхідність боротьби з виготовленням та розповсюдженням фальшивих грошових	4

знаків.	
26.Основні підходи до трактування інфляції як економічного явища.	2
27.Інфляція в Україні, особливості перебігу та соціально-економічні наслідки.	4
28.Роль та значення антиінфляційної політики держави у забезпеченні стабільності економіки.	2
29.Основні види та механізми проведення грошових реформ.	4
30.Грошова реформа 1996 року в Україні, передумови проведення та історичне значення.	2
31.Роль кредиту у процесі розширеного відтворення.	4
32.Кредитні відносини у ринковій економіці.	2
33.Місце і роль комерційного кредиту в економіці України.	2
34.Споживчий кредит, його сутність та перспективи застосування в Україні.	2
35.Державне регулювання кредитних відносин у країнах з розвинутою ринковою економікою.	4
36.Банківська система України: проблеми та перспективи розвитку.	2
37.Спеціалізовані комерційні банки, їх різновиди та розвиток.	2
38.Місце і роль спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів у кредитній системі.	2
39.Процеси універсализації та спеціалізації банківської діяльності у країнах з розвинутою ринковою економікою.	2
40.Еволюція функцій комерційних банків у процесі розвитку економіки.	2
41.Центральні банки розвинених країн світу: особливості організації та цілі діяльності.	2
42.Валютні відносини та зовнішньоекономічна діяльність в Україні.	2
43.Становлення та розвиток валютного ринку України.	2
44.Міжнародні валютні ринки у системі міжнародних економічних відносин.	2
45.Проблеми та перспективи розвитку взаємовідносин України з міжнародними валютно-кредитними організаціями.	2
46.Особливості та механізм формування валютних курсів в Україні.	2
47.Платіжний баланс України як індикатор стану економіки.	
РАЗОМ ГОДИН	106

8. Тренінг з дисципліни

Тема проведення тренінгу №1(І семестр) – 4 год .«Розрахунок швидкості обігу грошей та визначення кількості грошей, необхідних для обігу».

Мета проведення тренінгу: активізувати студентів у навчальному процесі, сприяти набуттю студентами навичок фінансиста щодо визначення грошової маси в країні, розрахунків швидкості обігу грошей та виявлення факторів впливу на їх швидкість обігу; розроблення заходів, спрямованих на вирішення існуючих проблем у колі означеної теми. Тренінгові заняття проводяться із використанням спеціально підготовленої студентами інформації з використанням інтернет-ресурсів, періодичних економічних видань й індивідуальних завдань та охоплюють тему дисципліни: « Грошовий обіг та грошова маса».

Порядок проведення тренінгу:

1. вступне слово викладача щодо обраної методики модерації та її тематики і мети проведення;
2. оголошення настановчого питання «Грошовими агрегатами в Україні є...» (вибір студентами грошових агрегатів, що встановлені НБУ в Україні);
3. оголошення проблемного питання: “Як відбувається поділ грошової маси на агрегати в розвинутих країнах ?” (оголошення кожним студентом основних грошових агрегатів та їх структури в окремих зарубіжних країнах);

4. оголошення ранжирувального питання: “Які чинники впливають на швидкість обігу грошей в Україні??” (вибір студентами найбільш дієвих чинників впливу);

5. розрахунки швидкості обігу грошей та визначення кількості грошей, необхідних для обігу на підставі виданих індивідуальних завдань;

6. презентація результатів роботи кожної з груп;

7. підведення підсумків проведення тренінгу.

Тема проведення тренінгу №2(II семестр)- 4 год. «Оцінювання сучасного рівня інфляції в Україні та пошук шляхів її подолання».

Мета проведення тренінгу активізувати студентів у навчальному процесі, визначити форму сучасної інфляції в Україні, виявити її основні соціально-економічні наслідки та розробити заходи, спрямовані на вирішення існуючих проблем у колі означеної теми. Тренінгові заняття проводяться із використанням спеціально підготовленої бутафорії (макети ранжирувальних таблиць для виконання поставлених завдань, клейкі листки, записний папір) та охоплюють всі теми дисципліни.

Порядок проведення тренінгу:

1.вступне слово викладача щодо обраної методики модерації та її тематики і мети проведення;

2.оголошення настановчого питання «За формою сучасна інфляції в Україні є...» (вибір студентами явищ, що більшою мірою характеризують сучасний стан інфляції в Україні);

3.оголошення проблемного питання: “Наслідками сучасної інфляції в Україні є...” (вибір кожним студентом 5-ти основних наслідків);

4.оголошення ранжирувального питання: “Які механізми подолання сучасної інфляції в Україні можуть бути запропоновані??” (вибір студентами найбільш дієвих антиінфляційних заходів);

5.проблемний аналіз у малих групах (обговорення учасниками груп трьох-п’яти вибраних заходів за наступними критеріями: які можуть виникнути наслідки запровадження заходів? Для яких зарубіжних країн характерна така форма інфляції на сучасному етапі розвитку? Які механізми подолання інфляції застосовують зарубіжні країни? Які можуть виникнути перешкоди?);

6.презентація результатів роботи кожної з груп;

7.підведення підсумків проведення тренінгу.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни "Гроші та кредит" використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- поточне тестування та опитування;
- підсумкове тестування по кожному змістовому модулю;
- оцінювання виконання КПЗ;
- ректорська контрольна робота;
- залік;
- підсумковий письмовий екзамен;
- інше.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни "Гроші та кредит" визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

I семестр

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПЗ, враховуючи поточне опитування)	Разом
30%	40%	30%	100%
тиждень (8)	тиждень (13)	<i>Згідно наказу №275 від 25 червня 2021 року</i>	

II семестр

Заліковий модуль 1	Заліковий Модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль3 (підсумкова оцінка за КПЗ, враховуючи поточне опитування)	Заліковий модуль4 (письмовий іспит)	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
тиждень (7)	тиждень (13)	тиждень (14)	тиждень ( )	

Шкала оцінювання:

За шкалою Університет	За національно	За шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Опорний конспект лекцій (електронний варіант)	1-9
2.	Завдання для практичних занять під керівництвом викладача та для самостійної роботи (електронний варіант)	
3.	Індивідуальні завдання для самостійного виконання (електронний варіант)	1-9
4.	Завдання для виконання комплексного практичного індивідуального завдання та методичні рекомендації щодо їх виконання (електронний варіант))	1-9
5.	Задачі та ситуаційні завдання з дисципліни «Гроші і кредит» (електронний варіант)	1-9

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

Основна:

1. Алексєєв І.В. Гроші та кредит: навч. посібн. / І.В. Алексєєв. – Львів: Видавництво. Львівської політехніки, 2017. – 312 с.
2. Гроші та кредит : підручник / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та Г 86 ін.] ; за наук. ред. М. І. Савлука. — 6-те вид., перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2011. — 589, [3] с.
3. Гальчинський А.С. Теорія грошей: Навч. посібник. - К.: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2001. - 411 с.
3. Гроші, банки та кредит: у схемах і коментарях: Навчальний посібник / За ред. Б.Л. Луціва. - Тернопіль: Карт-бланш, 2000. - 225 с.
5. Гроші та кредит: Підручник. - 3-тє вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг.ред. М.І.Савлука. - К.: КНЕУ, 2002 р. -598 с.
6. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: С.Стельмах та ін. - К.: Молодь, Ін Юре, 2001.
7. Івасів Б.С. Гроші та кредит: Підручник. - Вид. 2-ге, змін, й доп. - Тернопіль: Карт-бланш, 2010. - 528 с.
8. Костіна Н.І. Гроші та грошова політика: Навч. посібник. - К.: НІОС, 2001. -224 с.

9. М.М. Александрова, С.О. Маслова. Гроші. Фінанси. Кредит.: Навчально-методичний посібник. - 2-е видання, перероблене і доповнене. - К.: ЦУЛ, 2002.- 336 с.
10. Бандурка О. М. Гроші та кредит / О. М. Бандурка, В. В. Глущенко, А. С. Глущенко. – Львів : Магнолія 2006, 2014. – 368 с.
11. Гурова К. Д., Шелест О. Л., Колупаєва І. В.. Фінанси, гроші та кредит: Навч. посібник. – Х.: Світ Книг, 2015. – 672 с.
12. Гроші та кредит: підручник / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.] ; за наук. ред. М. І. Савлука ; [редкол.: М. І. Дибба (голова), І. Б. Івасів, А. М. Мороз та ін.] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – 6-те вид., переробл. і доповн. – К. : КНЕУ, 2011. – 590 с.
13. Щетинін А.І. Щ 70 Гроші та кредит: Підручник: Видання 3 те, перероблене та доповнене. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 432 с.
14. Румянцева Г.І. Методичні вказівки щодо вивчення дисципліни «Гроші і кредит» для студентів денної та заочної форм навчання.- Нововолинськ: Мінотавр, 2012.- 48с.
15. Румянцева Г.І. Гроші та кредит у тестах та задачах: навч. посіб. (для студентів напрямів підготовки 6.030508«Фінанси і кредит» та 6.030509 «Облік і аудит») /Г.І. Румянцева. – Нововолинськ: Міська друкарня, 2016. – 127с.
16. Румянцева Г.І. Гроші та кредит: практикум з дисципліни (для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 071 «Облік та оподаткування») / Г.І. Румянцева. – Нововолинськ: Міська друкарня, 2018. – 132с.
17. Банківська система: підручник / [М.І.Крупка, Є.М.Андрущак, Н.Г.Пайтра та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. М.І.Крупки. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – 556 с.
18. Банківські операції / [за ред. А. М. Мороза, М. І. Савлука, М. Ф. Пуховкіної]. – К. : КНЕУ, 2002. – 476 с.
19. Банківські операції: [підручник] / за заг. ред. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2009. – 608 с.
20. Гроші та кредит: навч. посібник / За ред. д.е.н., проф. М.І. Крупки. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 408 с.
21. Гроші та кредит: підручник / М.І. Крупка, М.С. Мрочко, Б.М. Вишивана та ін.; [За ред. д.е.н., проф. М.І. Крупки]. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 420 с.
22. Банківська система: навч. посібник / М.І. Крупка, Є.М. Андрущак, І.В. Барилюк та ін.; [За ред. д.е.н., проф. М.І. Крупки]. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 510 с.
23. Банківська система: підручник / М.І. Крупка, Є.М. Андрущак, Н.Г. Пайтра та ін.; [За ред. д.е.н., проф. М.І. Крупки]. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 556 с.

Додаткова:

1. Адамик Б.П. Національний банк і грошово-кредитна політика: Навчально-методичний посібник. - Тернопіль: ТАНГ, 2001. - 128с.
2. Банківська справа: Навчальний посібник / За ред. Р.І. Тиркала. - Тернопіль: Карт-бланш, 2001. — 314с.

3. Банківські операції: Підручник / За ред. А.М. Мороза. - К.: КНЕУ, 2000. —384 с.
4. Грошово-кредитна політика в Україні / За ред. В.І. Міщенко. - К.: "Знання", КОО, 2000. — 305 с.
5. Дзюблюк О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках / О. Дзюблюк // Вісник НБУ. — 2009. — № 5.
6. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. - К.: Поліграфкнига, 2000. - 512 с
7. Кузнецова С.А.Банківська система[текст] : навч. посіб./С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська); за ред.. С.А. Кузнецової. – К.:»Центр учбової літератури»,2014. - 400с.
8. Любунь О.С, Любунь В.С, Іванець І.В. Національний банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності: Навчальний посібник. -К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 351 с
9. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. Под ред. д.э.н., проф. Красавиной Л.Н. - М: «Финансы и статистика» - 2003.
10. Мишкін, Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. С. Панчишин, А. Сташишин, Г. Стеблій. - К.: Основи, 1999.- 963 с.
11. Національний банк і грошово-кредитна політика: Підручник / За ред. А.М. Мороза та М. Ф. Пуховкіної. - К.: КНЕУ, 1999. - 368 с
12. Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України -www.bank.gov.ua.
13. Романишин В.О., Уманців Ю.М. Центральний банк і грошово-кредитна політика: Навчальний посібник. - К.: Атака, 2005. - 480 с.
14. Габбард Р. Глен. Гроші, фінансова система та економіка / Габбард Р. Глен. — К. : КНЕУ, 2005.
15. Інфляція та фінансовий механізм її регулювання. — К. : Ін-т економіки і прогнозування, 2007.